

څه گورم او څه اورم

د

گل با جا الفت
Ketabton.com

د نا چاپ شوي آثارو څخه

بسم الله الرحمن الرحيم

پیل

نه پوهېرم: د قدرت څه منظوره وه؟ او دې نړۍ څه احتیاج درلود چه زه ئې د خپلو نندارو او تماشو دپاره را بللم. دغه راز نا اشنا چه نه ئې نوم معلوم وي او نه ئې څوك له احواله خبر وی هېڅوك خپل محفل ته نه را غواړي او نه خپل ښه او بد ورته څرگندوي.

زه هم سره له دې چه د دې عالم ناسته ولاړه دود و دستور، وفا او جفا، رحم او ظلم ښه او بد هېڅ راته نه و معلوم او نه مې پدې باب كښې څه تصور او تخيل كولى شو راغلم او د دغه مجهوله بلنه مې قبوله كړه. سره له دې چې زما سابقه او آينده هېچا ته نه وه معلومه او نه مې چا ته د خپل راتلونكې ژوند په نسبت څه ويلی و، زما په راتگ د خوشحالی ډزې وشوې او له هرې خوا د مباركۍ آوازونه پورته شوه. د كلي او كور لوی او واړه ټول خوشحاله و او زما د استقبال مراسم په ډېر ښه شان اجرا شوه.

وگورئ! هغه وخت چه زه د هېڅ نوم خاوند نه وم پخپلو او پردو، ښځو او نرو زما د راتگ زېرى كېده او يوه خوا بله خوا د خوشخبرۍ كلونه وگرزېده. زه هېڅ پوه نشوم چه دا دومره خوشحالی او خوشبيني د څه دپاره وه او زما ولې دومره ډېر قدر كېده؟

بې له دېنه چه دې خلقو ته جدت پسند ووايو نور به نو څه ووايو؟
هوا! دا خلق هر وخت نوي شيان خوښوي او زاړه ردوي، هره ورځ په نوو اشنايانو پسې كرزوي او پخوانی ملكری پرپردي همدغه سبب دی چه د دوی د بې وفا توب قصې په هر ځای كښې كېږي او هر څوك دوی ته بې وفا وائي.

د همدې دپاره چه دوی هر وخت او په هر شي كښې نوي رنگونه خوښوي زمانه هم د دوی په ولې پوهېږي او لكه يو هوښيار سوداگر وخت په وخت ورته نوي جامې او نوي ټوكي راوړي او د دې زړې دنيا په مخ نوي رنگونه پورې كوي. كله ورته د كاڼو او گټو بوتان جوړوي او كله بې د دود و دستور په اصنامو غولوي يوه ورځ بې په كليسا كښې او بله ورځ بې په اتشكده كښې د عبادت دپاره رابولي. همدغه يو انسان دی چه كله زردشت او كله بودا شي يوه ورځ ساحري او بله ورځ فرعونې كوي كله نور سمې لارې ته را بولي او كله خپل ځان له گړنگونو غورځوي. له كوم وخته چه زه را وپښ شوی يم او خپلې سترگې مي غړولي دي تر اوسه پورې مې د دنيا پېښې په يو راز نه دی ليدلې او نه يوه شپه د بلې په شان تېرېږي طبيعت او زمانه لكه نازكخيال شاعر هر وخت په ابتكار پسې كرزوي او نوي نوي مضمونونه پيدا كوي. زه هم د زمانې له ابتكاراتو نه شمېرل كېرم او زما مشاهدات هم ټول نوي او تازه مضامين دي. زما په حيات او ژوند كښې تکرار نشته زه هغه نه يم چه پرون وم او نه به

سبا دغسې يم لکه چه نن مې ته وينې. که ته په ظاهره نه غولپړی زه هر ورځ بېل افکار او نوي خيالات لرم چه پرون هم نه و او سبا به هم نه وي.

کله چه زه د مور په غيږ کښې وم هغه وخت زه بل څوک وم مگر نن د محيط په غيږ کښې بل راز شوم هغه وخت به مې د مشرانو په ږيره لوبې کولې او خلقو به ښکلولوم مگر نن د خپلې ږيرې واک هم نلرم. هغه وخت زه مور و پلار په غيږ کښې گرزولم مگر اوس بايد زه دوی په شا وگرزوم او خدمت يې وکړم. په هغه وخت کښې چه هر څه له ما سره کېدل هغه يو قرض و چه نن يې بايد ادا کړم.

وگورئ! واړه او کوچنيان هم د قرض په ورکولو مکلف دي مگر څنگه قرض؟

زما وزن په هغه وخت کښې ډېر لږ و مگر نن زما پټی ډېر دروند دی او زما له لوييدو سره سم زما بار هم دروند شویدی. هو! هر څومره چه يو سړی لوئپړی تکليف يې هم هماغومره زياتپړی همدغه سبب دی چه نن راځنې مشران اطاعت او کشران شفقت غواړي څوک راځنی گلې کوي او ځينې راته هيلې او اسرې لری د همدغو هيلو او اميدونو دپاره زه روزل کېدم او زما په زړه کښې هم داميد رڼا ورورو زياتېدله. که سړی ښه څېر شي دنيا ټوله داسرو او اميدونو هنداره ده چه هر څوک پکښې له لرې څه وينی او هغه يې خوشپړي دی ورپسې هڅه کوی او هغه ورځنې ورورو لرې کېږي په اخره کښې ورپسې د ژوندانه له گړنگه هم ځان وغورځوی او يوه بل عالم ته ولاړ شی. څوک نه پوهیږی چه داتگ به ترڅه وخته او تر کومه حده وي؟ څنگه به وي او څنگه به شي؟

هر يو پخپل سر د پاسه يوه وريخ وينی چه د ده گمان پيدا کېږده او دی ورته اميد لري، له دې ورېځی کله رلی. اوري او کله بارانونه، په ځينو ځايو شنه تېره شي او په ځينو ځايو کښې ورځنې سيلابونه وبهړی. بډايان او شتمن هېڅ کله هيله لرونکو ته دومره څه نه ورکوی لکه چه قدرت او طبيعت يې د اميد او اسرو خاوندانو ته ورکوي. هر څوک د خپل اميد په رڼا کښې ژوند کوي او د رحمت وړانگې هر وخت د اميد له کړکی. د انسان په تياره خونه کښې پرېوزي.

اميد د ايمان يو جز دی چه خوف هم ورځنې پيدا کېږی څوک چه اميد نلري هغه خوف هم نلري او نه يې په زړه کښې د ناکامی ويره او سودا وي. مونږ بايد پخپل مخکښې د اميد رڼا ځانته پيدا کړو، همدغه رڼا مونږ ته د پيشرفت او وړاندې تللو قوت راکوي.

زه خپل اميد تر يوه حده ورسولم زما ځينې ملگري چه د اميد توبښه يې بيخی نه وه په هماغه لمړی مېنه پاته دي. اميد هم لکه عشق او محبت انسان يوه عالی مقام ته رسوي او له تورې شپې نه يې رڼا ته راباسي. اميدونه او اسرې په ژوندانه کښې ډېره ستره برخه لري مخصوصاً لور او عالي اميدونه چه د اشخاصو دروازي ته نه راتپيږي او ذلت نه قبلوي. هغه وخت چه ما پدې لويه نړی کښې يوازی خپل پلار او مور پېژندله او ټوله دنيا راته د همدوی د شفقت غيږ ښکارېده د اميد رڼا ورورو زما په زړه کښې زياتېدله او ما گمان کاوه چه دا نړی سر ترسره زما د پلار کور دی او يې له رحم و شفقت نور څه په دنيا کښې نشته. زه نه وم خبر چه دنيا د مارانو او لږمانو ليوانو او پړانگانو ځای هم دی او هغه د شفقت

لاسونه چه په سر او مخ تېرېږي کله کله د عتاب خپېرې شي او په مخ لکېږي ما په دغه دنيا کېنې دغه راز اضداد ډېر ليدلی او مختلف واقعات راته معلوم دي.

هوا! په دنيا کېنې عجيب و غريب واقعات ډېر پېښېږي مگر افسوس چه يا پتېږي او يا په بل رنگ ښودل کېږي زما د ژوند افسانه هم د دنيا د لوی او زاړه کتاب يوه پاڼه ده زه کونښن کوم چه دا افسانه د حقيقت روح ولري او رښتيا وي مگر تاسی به يو هم دېته حاضر نه اوسئ چه خپل ځان لکه څنگه چه ياست هغسې ښکاره کړئ نو که دا قصه څه زياتی او کمی ولری ما معذور وگنئ هېڅ قصه ټوله رښتيا نه وي مگر خلق بې اوري دروغ لا تر اوسه داسې نه وي رټل شوی چه نه بې څوک ووایي او نه بې څوک واورې.

اوس هم ډېر خلق په دروغو پيشرفت کوي او د دروغو په ستاينه لوی لوی خلق له ځانه خوشحالوي. د حقيقت ويل دومره گران کار دی چه بې له ښاغلی رجب خانه (تصوري انسان) بل څوک دا کار نه کوي. مگر هغه هم خلقو په دومره خپرو وهلی چه ونه بې له یوی لوبشې نه جکېږي او هر څوک پرې خاندې. خبره له خبرې ولاړېږي زه هم لکه ځينې کسان چه تش گړېدل بې مطلب وی او د نتيجې غم ورسره هېڅ نه وي له مطلبه لږ لږې شوم او قصه بلې خواته ولاړه نو بېرته د خپل مقصد ته راگرم او د خپل ژوند قصه را شروع کوم مگر نه پوهېږم چه دا قصه له کوم ځايه شروع کړم او تاسې له کومې برخې سره ډېره مينه لرئ. کله سړی د خپل ظلم او بې رحمی قصې کوي خلق ورته توريالی وایي مگر بالعکس د لویو سينو خاوندانو ته بې ننگه او بې غيرته وایي ځينی نور کسان وی چه هغوی ظالمان بدگنې او د هغوی کار نامو ته په بد نظر گوري. زه نه پوهېږم چه ته (د قصې لوستونکی) څوک بې او څه راز ذوق لري زما مشاهدات ستا د تعجب موجب گزري او که عادي درته ښکاري.

هغه وخت چه زه د دنيا له ظلمونو ځنې لانه وم خبر، د چنکيز او هلاکو قصې مې نه وې اورېدلی د دښمنانو بې رحمې راته هېڅ نه وه معلومه د جنگ او جگړو پانې مې نه وې لوستی، د حسد او عداوت اور می په زړه کېنې نه و بل شوی د دعوو او دنگلو محکمه مې نه وه ليدلی د دنيا مينې راباندې غلبه نه وه کړی، سبائي له خوبه را پاڅېدم سترگې مې ومښلې ښکته پورته مې وکتل د کور و کلي خلق راته بل راز ښکاره شوه او بل راز سبا مې تر سترگو شو، هر سړی به بل ته ورنږدې کېده او په غور کېنې به بې څه ورته وويل ورو کوچنيانو به په کوڅو کېنې نارې وهلې چه نن بې فلانکی ... وژلی بل به ويل چه په چاره بې حلال کېدی، ښځو به ويل خدای دې دا کلا او دا پتي درنه پاته کړی زمکه ښه ده که ورور؟ د چا دی څه وکړه خو خپل ځان دې يو ستوی کړ. زه پدې خبرو ښه نه پوهېدم چه دا څه وائي او څوک يادوي له کومې ښځې به مې چه پوښتنه وکړه چه څه شویدی او څه خبره ده؟ همدومره به ئي وويل: (څې کئې زويه خدای دې دی ووهی) زه به هېڅ پوه نشوم او حيران به پاته شوم چه دا خلق نن ولې داسې خبرې کوي چه زه پرې نه پوهېږم او ما نه پوه کوي.

يو ساعت وروسته د کلي بنځي ټولې شوې او يوه بل کلي ته تللې زه هم ورسره ملگری شوم او يوه کاله ته ننوتو چه ډېری بنځي راټولې شوي دي، څوک ژاړی او څوک خبرې کوي ځينې اوږه لمدوي او ځينې په لويو لويو ديگيو پسې اورونه بلوي. د کوتې په مينځ کښی څوک اورد پروت دی او شاوخواپې بنځي ناستې دي لکه بدلې څه وائي او ژاړي.

يوه بنځه چه نوې راغله ژرېې هغه سپينې خادر لرې کړ او په چينغو پې لاس پورې کړ، زه هم ورنزدې شوم کورم چه يو سړی په وينو کښې لبت پټ پروت دی او لکه پسه چا حلال کړیدی يوه بنځه چه د کلي د ملا بنځه ده د کوتې په کنج کښې ناسته ده خبرې کوي او نورو بنځو ورته غور نيولي دي هغې بنايسته ډېرې خبرې وکړې خوماته اوس نه دي يادې چه څه پې ويل، دومره مې په ياد دی چه شهيد شهيد به پې ډېر ويل او د جمعی شپه به پې هم يادوله.

زه په همدغه ورځ وپوهېدم چه شهيد دغه مړي ته وائي چه چا حلال کړیدی او په وينو ککړ دی ځکه چه نورو مړو ته به چا شهيد نه ويل، وروسته بيا پدې هم پوه شوم چه دا سړی د خپل ورور له لاسه وژل شويدي يعنې ورورېې غلو ته پيسې ورکړیدی چه هغه مړ کړي او مال پې ده ته پاته شي دې خبرې زه وډار کړم او هره شپه به مې غله په خوب کښې ليدل ما سره به هر وخت سودا وه چه غله په پيسو باندي خلق وژنې او يو ورور د بل ورور د وژلو دپاره غلو ته پيسې ورکوي.

کومه شپه به چه ما ته خپل پلار پيسې راکړې وې زښت ډېر به ډارېدلې چه غله خبر نشي چه د ده په جيب کښې پيسې دي بيا به مې ويل، ځه! غله خو زمونږ مريدان دي او هر وخت مونږ ته شکرانې راوړي او دعا رانه غواړي بيا به راته سودا پيدا شوه چه هغه نور غله چه د فلانکې صاحب مريدان دي هغوی رانشي او ما په پيسو مړ نکړي. يوه بله ورځ چه يو سړی زمونږ حجرې ته راغلی و او ما ته پې څه پيسې راکړې خلقو به ويل چه دی د غلو مشر دی او هر وخت خلق په پيسو باندي وژني، ما به په زړه کښې ويل دې چه په پيسو باندي سړی وژني نو ما ته پې ولې خوشې په خوشې دومره ډېرې پيسې راکړې، بيا به مې ويل دا پيسې پې چه ما ته راکړې اوس په نورې پيسې ورسره نه وي او کوم بل سړی به مړ کړي چه له هغه نه پيسې واخلي. خلقو به ويل چه دی د سيدانو ډېر تابع دی او د لوی ځوان (حضرت عبدالقادر جيلانی قدس سره) په نامه ډېرې شکرانې د ده نمسيانو ته ورکوي، زه به پدې خبرو ډېر خوشحاله شوم چه ښه ده غله خو زمونږ د نيکه تابع دي او له مونږ نه وېرېږي.

زه هغه وخت په څه نه پوهېدم نو هر څه به مې چه په زړه کښې وگرزېدل هغه به مې ويل، يوه ورځ مې له خپل لالا (سپين زيری خدمتگار) څخه پوښتنه وکړه چه لالا دا لوی ځوان هم د غلو مشرو، چه غله پې دومره تابع دي او مونږ ته د هغه په خاطر دومره ډېرې پيسې راکوي هغه راته ډېر په قار شو چه پام کوه! بيا داسې خبره ونکړې چه ډېر وبال دی او سړی ډېر گنهکارېږي. زه پوه شوم چه خداپرو ډېره بده خبره مې کړېده چه لالا راته دومره په غصه شو، نو پخپله خبره ډېر پښيमानه شوم او زښت ډېر ووبړېدم، وروسته لالا پخلا کړم او راته پې وويل لوی ځوان په خدای باندي ډېر گران او د خدای

نازولی دی په کوم خای کښې چه غله ایسار شی او سخته پرې راشی نو چه لوی حوان یاد کړي سمدلاسه ور رسپری او خدای بې ساتي. ده دا خبری همدغسې کولې او ما ورته غور نیولی و ځکه چه ما دغه قصې کله نه وې اورېدلي او د قصو ډېر شوقی وم، هره شپه به د تناره په غاړه ناست وم او بنځوته به مې زاری کولې چه ما ته قصې وکړی خودا د لالا قصې راته چا نه وې کړې او زه نه وم خبر چه لالا هم په قصو باندي پوهیږي. پس له دې به هره ورځ لالا ته ورتلم چه ما ته د لوی حوان قصې وکړه لالا اول راته د هغه د ژرندگړی قصه وکړه او دې قصې ته ډېر خلق راغونډ شوه چه زمونږ ژرندگړی هم حاضر و. لالا وویل د لوی حوان یو ژرندگړی و، چه له خلقو نه به بې زښت ډېر مزد اخیست د ده پاوی نیم چارک و او چارک بې نیم من و هر چا به چه د ده ژرندې ته غنم راوړل په دغو کابو به بې ترېنه مزد تاله او د خلقو غنم به بې چه تلل د هغو دپاره ورسره نور سپک او کچه کانې و چه لږ غنم به بې ډېر خېژول. د ژرندگړی ټول عمر دغه کارو چه خلق وغولوي او غلا وکړي. دا ژرندگړی چه مړ شو او په قبر کښې بې کښوده فی الحاله ورته نکیر منکر حاضر شوه چه د اور گرزونه بې په لاس کښې و او له ده نه بې پوښتنه کوله چه رب دې څوک دی؟ پیغمبر دې څوک دی؟ او د چا په دین بې؟ ژرندگړی په دی خبرو خبر نه و او ویل بې زه نور نه پوهیږم خود لوی حوان ژرندگړی یم چه د پاو په خای مې نیم چارک مزد اخیست او د چارک په خای نیم من. تر څو چه مړ کېدم زما دغه کار و او بې له حضرت غوث الاعظم نه بل څوک نه پېژنم پدی وخت کښې ملایکو گرزونه پورته کړه چه دی پرې وولي ژرندگړی وویل یا غوث صاحب رارسپره!

هغه فی الحاله ور ورسېده او گرز بې په هوا کښې ونيوه چه زما له ژرندگړی سره د چا کار نشته او دی له دې سوال او جواب څخه معاف دی ملایکو ویل مونږ مجبور یو چه له هر چا نه دغه تپوس وکړو او د خدای له لورې مونږ ته همدغه شان امر شویدی لوی حوان ورته وویل هغه وخت چه پاک خدای له تاسو یعنی ملایکو سره مشوره کوله چه زه په زمکه کښې بنیادم پیدا کوم او تاسی وویل چه هغه خونونه او فسادونه کوی آیا تاسې له هغه نه ښه پوهېدلی؟ او د انسان کارونه تاسو ته زیات معلوم و؟ تاسې ماته دغه جواب راکړئ او بیا زما له ژرندگړی پوښتنې وکړئ دلته ملایکې بې جوابه شوې او د پاک خدای حضور ته عرضې ورغلې چه مونږ لوی حوان د خپل ژرندگړی سوال و جواب ته نه پرېږدي او له مونږ نه دغه شان پوښتنې کوي د لوی خدای له حضوره ورته امر وشو چه تاسې له هغه سره عرض نلرئ هغه زما د محبوب ژرندگړی دی.

دا قصه چه تمامه شوه د مجلس ټولو خلقو وویل په رښتیا چه لوی حوان د خدای نازولی دی او د خدای په دربار کښې ډېر قدر لري، ده ته خدای همدومره مرتبه او درجه ورکړی وه چه د دولس کالو غرقه بیړی بې له دریابه را واېستله. دلته زما دپاره بله سودا پیدا شوه چه د غرقې بیړی قصه به لا څنگه وي؟ خو ښه و لالا په قصو راغلی و او زما له خواهش نه د مخه بې دا قصه هم شروع کړه چه یوه کونډه ښځه وه او یو حوی بې درلود هغه چه حوان او حلمی شو مور بې ورته کوزده وکړه او څو

ورحې وروسته بې واده شروع شو د کونډې حوی خپله ناوې په بېرې کبې سپره کړه او کور ته بې راوستله پدې وخت کبې نا خاپه له کومې خوا مخالف باد راواوت او بېرې له ډول او سرنې او ناوې سره په سند کبې غرقه شوه کونډه چه له دې قصې خبره شوه له ډېره غمه لېونی شوه او شپه ورځ به بې ژړل په آخره کبې له کوره ووتله او د بزرگانو په در بار کبې به بې چينې وهلې او ټول خلق بې نارامه کړی و. پس له دولس کالو چا ورته وویل چه هه لاره شه! لوی حوان ته عرض وکړه د هغه په دعا باندي ډېر ډېر کارونه کېږي او سوالونه بې د خدای په دربار کبې قبلېږي بوډی لاره او لوی حوان ته په ژړا شوه او خپله قصه بې ټوله ورته وکړه لوی حوان ورته وویل اوس وخت ډېر تېر شوی پس له دېنه هېڅ نه کېږی ته خپل خدای ته صبر وکړه خدای به بې په اخرت کبې اجر و نه درکړي.

بوډی په چينغو او کوکو لاس پورې کړ چه ستا له درباره هېڅوک نا امیده نه دی تللی او د هر چا مراد دلته تر سره شویدی زه هېڅکله له دې درگاه نه نه هم او په همدې خاورو کبې به رغرم د کونډې چينغو او فریادونو د لوی پير مهربانی را وخوځوله او کونډی ته بې په ډېر جوش دعا وکړه یو ساعت وروسته د خدای په امر د سیند له مینځه بېرې را ووتله او هماغه خلق له ډول و سرنې سره امانت و سلامت را ووتل د ناوی په سر باندي هماغه ډرې ایسی وې او هېڅ تغیر پکبې نه و راغلی دغه خلق ټول د سیند مایانو او کبانو خورلي و مگر پاک خدای د لوی پير په دعا د مایانو له خولو را و اېستل او بېرته بې ژوندي کړه دلته ما له لالا نه پوښتنه وکړه چه هغه ورځ چه د فلانی مور مونږ کړه راغله او زمونږ نغری بې ښکلول هغې وویل لویه حوانه که دې د دولس کالو غرقه بېرې اېستلی دی زما حوی به هم له بندی خانې را وباسې، هغې نو همدغه بېرې ښودله لا لا وویل هوا همدغه بېرې بې یا ډوله او په همدغه امید خلق تاسې ته راځي او ستاسې دعا اخلي. د کوچنیټوب نا پوهی وه زه په ښو او بدو ښه نه پوهېدم او بېعقله وم بیا می لا لا ته وویل دا خلق نو د مایانو له خوله څنگه را ووتل هغه مایان چه دا خلق بې خورلي و دا دولس کاله په هماغه سیند کبې پاته و او چا نه و نیولی؟

دا دومره ډېر دروغ څنگه خلق مني او غور ورته نیسي لالا دا حل ډېر په قار شو، نږدې و چه وهې وهي خو خلقو ایسار کړ چه خیر دی وروکی دی نه پوهېږي، پس له دېنه بیا ما له چا نه پوښتنې نشوې کولی او ډېر اعتراضونه ډېرې سوداگانې به راته پیدا شوی مگر اظهار به مې نشو کولی او په مجلس به غلی او چوپ ناست وم ځکه چه لالا راته هر وخت ویل واړه باید د لویو په مخکبې خبرې ونکړي او په ادب ناست وي، وروسته تر دې به مې د لالا او نورو خلقو په خبرو کبې خبرې نه کولې او هر څه به مې چه اورېدل هغه به راته صحیح ښکارېده، ټول ورځ به مې د بزرگانو قصې اورېدلې او په آخره کبې به ما هم خلقو ته ښې ښې قصې کولې، کله کله به ښځې هم را ټولې شوې او زما قصو ته به بې غور نیولی و زما په خبرو کبې به هم چا خبرې نشوې کولې او ما ته به په لږه خبره ډېر قهر راغی او ښیرا به مې وکړې خلق زما له ښېراو نه ډېر ډارېدل او زما لاسونه به بې ښکلول دوی به ویل چه ټول سیدان همدغسې ژر ژر په قارېږي خدای دې سړی د دوی له قهره ساتي دعابې نه لکېږي مگر ښیرا بې

ټک و پتری وي. خبره بیا رانه بلې خوا ته ولاړه د غلو او شهید قصه نیمګړې پاته شوه زه باید دا قصه پوره کړم او اخر ته یې ورسوم. پدی قصه کېږي د سکه ورور ظلم او د پلار بیرحمي بیا نېرې له دې قصې نه د دې وخت مسلمانې او د دې زمانې ورورې، د حاکمانو او مامورانو بې غوري څرګندېږي. تاسی زره مه تنګوی زه به تاسی حقایقو ته ملتفت کړم او د خپل کلی او کور مظالم به دروښیم هغه شهید چه پخپلو وینو کېږي لمبېدلې و یوازی نه و یو بل سړی هم ورسره په یوه چورکی حلال شوی و چه هغه د ده مزدور او خدمتګار و. هغه بله هېڅ ګناه نه درلوده او یوازی پدی جرم ووژل شو چه غله یې وپېژندل او د دې احتمال موجود و چه سبا ته به رښتیا او حقیقت ووايي.

هغه څوک چه له غلو سره اشنا وي یا هغه سړی چه رښتیا او حقیقت بیانوي باید ووژل شي او ژوندی پاته نشي. دغه دوه تنه په یوه شپه پخپل کور کېږي شهیدان شوه مګر یو هم په دغه جرم بندي نشو او نه پکښې څوک په لښته ووهل شو ځکه چه عارض او مدعی موجود نه و او د خلقو له خوا هم قاتلان ونه ښودل شوه. دغه رشوت خواره حاکمان او علاقه داران پخپلو چوکيو او قاضیان و مفتیان د شریعت په مسند ناست و. دوی ټول د قتل ځای ته حاضر شوه او په هغه ټغره کېښناستل چه خونیان هم ناست و، هغوی ته یې د مړو دعا هم وکړه.

خلق ښه خبر و چه قاتلان د شهید له وروره د دوه قتلونو پیسې غواړي او هغه د یوه قتل پیسې حقي ګني او د دې بل قتل په حق الزحمه کېږي د شهید د کاله طلاګانې او د ښځو ګانې مجرا کوي چه غلو د ښځو له غاړو او لاسونو په زوره اېستلې وي.

ته به وایې چه یو ورور څنګه د بل ورور په وژلو پیسې ورکوي مګر که تا پدې وطن کېږي شپې کړی وي نو ډېر تعجب به ونکړې او بې شاهدانو به دغه خبره ومني.

پښتانه هر وخت خپل او خپلوان وژني او پخپلو چر و حلالپړی زمونږ دغه شهید هم د خپل ورور له لاسه ووژل شو او پلار یې هم په دغه قتل کېږي شریک و. کله چه د شهید پلار (مشر خان) مړ کېده نو د کلي ملا صاحب او څو تنه سپین ږيري یې د وصیت دپاره را وغوښتل چه تاسې شاهدان اوسی زه خپل ټول مال کشر ځوی ته تملیکوم او مشر ځوی مې زما په مال کېږي څه برخه نلري ملایانو وویل ستا وصیت او تملیک د مرض په وخت کېږي دی او شریعت یې نه مني مګر مونږ به ورته یوه لاره او روایت پیدا کړو چه په شریعت باندي دا خبره برابره شي که څه هم له شرع مخالف کار دی او د وارثانو محرومول خپل ځان د خدای له رحمته محرومول دی. خان پدی خبره ډېر خوشحاله شو او ملایانو ته یې سپینې پکړی په سر کړې.

هغوی قلم او کاغذ واخیست د خان ټول نقد و جنس مال یې چه په لکونو روپو قیمت یې درلود په دوه زره روپو یې د خان په کشر ځوی خرڅ کړ او دوی پرې شاهدان شوه.

په دغه شرعی حيله دوی د خان ټول جايداد دوه زره روپۍ وګڼلې او د خان ميراث يې همدغه پیسې وګڼلې چه باید پس له مړګه د خان په وارثانو تقسیم شي او هر څه د خان کشر ځوی ته پاته شي.

دا حيله د ملا صاحبانو په فتوى جوړه شوه او کاغذ وليکل شو خان دوه ورځې پس پټې سترگې اخرت ته ولاړ او د خپل دغه کار عاقبت يې نه لیده ځکه چه متاسفانه په دواړو سترگو وروند و او څه يې نه لیدل. د ډېر تعجب خبره ده چه د رانده خان په نظر کښې يو ځوی لکه يوسف ښکلی اوملی او هغه بل ورته پردی او بيگانه معلومېده که څه هم دواړه د يوی مور او يوه پلار زامن و او سکني وروڼه بلل کېده. خير يې سترگو پلرونه همدغسې کوي مگر کورو به چه دواړه وروڼه پس د ده له مرگ څه کوی؟ هر کله چه د خان د تکفين او تجهيز مراسم او د فاتحی خبره خلاصیږي، مشر ورو د خپل کشر ورور سره د ميراث دعوه کوي هغه د ملا صاحبانو او سپين ږيرو په امضاً د پلار خط را باسی چه ټول مال يې په دوه زره روپو په ده خرڅ کړیدی او هغه دوه زره هم په کفن او اسقاط لکېدلی دی، مشر ورور حيران شو چه څه وکړی؟ او خپل حق څنگه ثابت کاندې؟ پس له فکره د هغه بل کلي ملا صاحب ته ورغی او له هغه نه يې روايت وغوښت هغه ملا صاحب د خان مشر ځوی ته مسئلی پيدا کړې چه دا بيع صحيح نه ده ځکه چه يو خو غبن فاحش دی او بل دا چه د خان نغدي روپۍ هم په زر هاؤ دي چه له ډېرو اجناسو سره په دوه زره روپۍ د خان په کشر ځوی خرڅې شویدی او دغه شان بيع باطله ده چه د فقه په معتبرو کتابونو کښې څه جواز نلري. د خان دواړه زامن پخپل مينځ کښې د دنيا په هډوکو ونښتل او فيصله يې ملايانو په راز راز مسايلو پيدا کولو ورځ په ورځ گرانوله د دوی مخالف د پنځو تنو مسلمانانو په وجه چه د خير خواهۍ په ډول په مينځ کښې گرزېدل ډېر شديد شو په اخره کښې د خان کشر ځوی له خپلو دوستانو سره مشوره وکړه هغوی وويل دوه زره روپۍ بايد ملنک خيلو ته ورکړو چه بېگانه يې مړ کړی او له شره يې خلاص شو پدې خبره کښې کشر خان څه قدر غلی شو او فکر وېوور. د مرگ خبره البته څه اسانه خبره نه ده او ارومرو پکښې سړی څه قدر متردد کېږي. د خان ناظر ډېر عکاک و او پوه شو چه خان پدې فيصله کښې چرتي شو او فکر وېوور نه چه دا خبره رد کړي او بل فکر وکړي. په همدغه موقع کښې يوه سپين ږيری غږ کړ چه يې له دېنه بله چاره نشته که مونږ دا کار ونکړو هغه يې کوي او همدغو غلو ته د کشر خان په وژلو پيسې ورکوی دلته د کشر خان په زره کښې سودا پيدا کېږي او ملا صاحب ته مخ اړوی ملا صاحب وويل که څوک د چا د مرگ اقدام کوي نو مرگ يې روا دی او د ځان مدافعه لازمه ده (اقتلوا الموذی قبل الايزاً) زمونږ ملا صاحبان چه په عربي څه ووايي نو بيا پکښې د شک او ترديد مجال نه دی او بې تحقيقه يې هر څوک مني.

کشر خان چه له يوې خوا د سپين ږير و او هوبښارانو مصلحت وليد او له بلې خوا د قتل فتوا هم صادره شوه خپل خير يې د ورور په قتل کښې وليد او غله يې را وغوښتل.

غله د ناظر اشنايان او خپلوان هم و او بې له پيسو نه هم د چا په وژلو نه و ايسار نو چه دوه زره روپۍ هم ورکړی شي او د ناظر لحاظ هم ورسره وي پدې قتل کښې به ولې ځنډ او معطلې پېښېږي.

غله بېگانه ته ځي او د خان د مشر ځوی په کاله لوېږي هغه چه غله ويني او پوهېږي چه هېڅ نشم کولی غلو ته عذرونه او زاری کوی مگر د غلو او داړه مارو زرونه مونږ غوندي نه دی او له تورو کاڼو نه

هم کلك او سخت دی د هغوی دپاره وژل او حلالول هېڅ نه معلومېږي. خان که هر څومره وعدي وکړي چه زه به هېڅکله د ميراث دعوه نه کوم او د خپل ورور نوکري به کوم چا په ده باندې رحم ونکړ او په پڅه چاره يې حلال کړ. د خان نوکر چه له کوره د بهر وتلو اراده وکړه هغه يې هم را ونيو او همدغه معامله ورسره وشوه يعنې دواړه د جمعی په شپه شهيدان شوه. سبا ته چه په کلي کښې رڼا شوه او خلق په کوڅو کښې وگرزېدل هر څوک له کيفيت نه خبرو چه بيکا څه وشوه او د چا په امر وشوه؟ ته به وایې د اسمان ملايکو ټول خلق خبر کړی و او د لویو ورو، بنځو او نرو غورو ته دا خبره پوره رسېدلې وه چه پدی قتل کښې څومره پيسې ورکړی شوی او دا کار چا د چا په وسيله او ذريعه وکړ. دا خبره دومره رسوا شوه چه کانه او رانده هم پرې خبر شوه او بنځو به دگودر په غاړه همدغه خبرې کولې مگر حاکم او علاقه دار، قاضی او مفتی خدای داسې کانه او رانده کړه چه هیچا ته يې هېڅ ونه ویل او حق العبد څه چه حق الله پسې هم ونه گرزېدل. توبه خدایه خدای هېڅکله دغسې نه کوي دوی رشوت او پيسو دغسې کړه هغه پيسې چه غلو اخستې وې دوی هم واخستلی او لمر يې په څوته پټ کړ. دوی هم غله و مگر هغه نورو د شپې غلا کوله او دوی په رڼا ورځ. د اولس خلق هم غله شوه او غله يې پټ کړه په تحقیقاتو کښې يې وویل مونږ مسلمانان یو دروغ نشو ویلی او په ناحه څوک نشو ښودلی مونږ غله او قاتلان نه پېژنو، مقتول له هیچا سره دښمنی نه درلوده چه مونږ يې معرفی کړو. پدې خبرو باندې د کلي سپین ږيرو او مسلمانانو ګوتې ولګولې او دسختونه وشوه.

هیچا دا ونه ویل چه د دواړو ورونو تر مینځ څومره مخالفت و او دښمني يې کوم حد ته رسېدلې وه د حاکم هم هېر شوی و چه دواړه وروڼه هر وخت حکومت ته د څه دپاره راتله او یوه د بل په حق کښې څه ویل. د مقتول صغیر ځوی پیغله لور او کونډه بنځه پاته شوه، هغه مال چه د مقتول په کور کښې و غلو وېور او یو څه جز ئي شیان پاته شوه. زمکې، طلاګانې ژرندي پايګوګانې، د غلو ګودامونه نغدي روپۍ او فرش و ظرف هر څه د مقتول ورور ضبط کړه. اوس به ګورو چه له ورته و سره څه کېږي او دغه مظلومان د چا رحم او کرم ته سپارل کېږي؟ دا خبره د محکمې قاضی صاحب ته مفوضه وه چه باید د صغیر غم و خوري او هغه لږ غوندي مال چه صغیر ته پاته دی له صغیر سره يې یوه صالح متدین او خیر خواه وصې ته وسپاري چه په ښه سریتوب مشهوروي او له خدایه ډارېږي.

هوا! د شرع له خوا قاضی صاحب پدې مؤظف دی چه باید ډېر ښه سړی د صغیر دپاره وصي مقرر کړی چه هغه د ډېر رحم او ډېرې عاطفې خاوند وي او د یتیم مال نه خوری په همدغه اساس د صغیر تره وصي مقرر شو او صغیر له خپل مال سره د پلار قاتل ته وسپارل شو، د صغیر مور خود هغه کونډه وه او د پښتنو په عرف کښې يې له بل چا سره نکاح نه وه روا ځکه يې په عدت کښې د کلي سپین ږيري او ملا را وغوښتل او نکاح يې پرې وتړله. خپله پیغله ورېره يې هم خپل کورته راوستله چه د ده په قبضه کښې وي او پخپله خوښه ځانته کوم مېړه پیدا نکړی. په صغیر باندې نه پوهېږم څه وشوه؟

او څه ورپېس شوه خو ورځې وروسته ېې مړی له کلا را ووت او د پلار پخوا کښی خښ شو پلار خوږې شهید و مگر دغه شهید زاده ته چا شهید نه ویل ځکه چه د جرح علامات نه و موجود او په دوا باندې مړ شوی و. هماغه کار چه غله او داړه مار ېې کوی ځینی طبیبان ېې هم کوي او له هغوی نه په وژله کښې کم نه دي مگر د دوی دلاس مړی د شهیدانو درجه د خلقو په نزد نلري. د صغیر مور د دې لامله چه د مینې او محبت په اثر چا پرې نکاح نه وه تړلی بلکه د ضرورت او مجبوریت په سبب د خان په نامه شوې وه او مصلحت دا نه و چه له دغې ښځې څخه خان اولاد ولري ځکه چه د خان د ګرانې او اصلي ښځې اولادونه ډېر و نو (کا المعلقه) په کاله کښی ناسته وه او د کور خدمت دپاره وه مگر پخلی ېې نشو کولی چه په کتو کښی زهر وانچوی مگر ځای به ېې جارو کاوه او ناولی کالي به ېې مینځل د همدې لامله نشم ویلی چه د دې ښځې لاس د خان په کالیو نه دي لګېدلي ځکه چه د مینځلو په وخت کښی ېې د هغه ناپاکه جامې په لاس کښی اړولی را اړولی دی.

خان دغې ښځې ته هېڅکله نه کتل او داسی رویه ېې ورسره نیولی وه لکه چه اوس ېې هم د ورور کډه وې او بل راز کتل ورته له عفت او عصمت نه مخالفه خبره وې. زمونږ خان ډېر دینداره سړی دی او پردی ښځې ته نه ګوری مگر ېې مېړه خدمتکاره ېې خوبسېری او ځان پرې چاپي کوي. دا ښځه کله خان بام ته هم نه ده پرې ایښی چه بهر دنیا وګوری او څوک وویښی یا ېې څوک وویښی. د دې ښځې پلو پس له هغې شپې چه غله او خونیان په کور را ننوتلي و بیا چا نه دی لیدلی او نه د چا لاس د دی په لاس لګېدلی دی. په هغه شپه خوږې البته غلو له لاسونو بنگري ایستلي دي او د غاړې ګانه ېې هم ورته نه وه پرې ایښی. زمونږ خان د خپلی ورپرې په باب کښی هم ډېر فکر وکړ چه څنګه ېې کړي او چا ته ېې ورکړي. ریباران خو ډېر راتله مگر خان ته خدای ډېره دور اندیشی ورکړېده او ډېر لرې ګوري، دومره لرې هم نه چه اخرت ته وګوری مگر د دنیا په کارو کښی ېې نظر تر ډېر لرې ځایه رسېږي. دی پدې پوهېده چه که دا ښکلی پیغله د کوم نارینه پښتون کور ته لاړه شي او په هغه کښی د جرئت او شجاعت جذبه موجوده وی نه چه کومه ورځ د دې نجلۍ د پلار انتقام واخلي یا په میراث دعوه او جګړه وکړي نو ځکه ېې یو ېې ازاره او مړی زوم ولټاوه چه د ده په مخکښې کله زړوره خبره هم ونکړې. د خان له تالو نه د هغه په کور کښی تر اوسه کوم اولاد هم پیدا نشو چه د ده له اولاد سره د پلار او نیکه دښمني تازه کړېې. تاسې ګمان مه کوی چه دا کومه خیالی افسانه ده او لیکونکی له ځانه خبرې جوړوي، ما تعهد کړی چه رښتیا به وایم او څه مې چه لیدلی هغه به بیانوم. دا قصه زمونږ د کور او کلی یو واقعی سرګدشت دی او اوس هم لا خاتمه نه ده موندلی هغه کونډه اوس هم لکه معلقه ناسته ده او د خان وریره اوس هم ژوندی ده او خان سلامت هم حیات لري، پدی خبرو لا دومره وخت نه دی تېر چه د زمانې په مرور ځانګې او ښاخونه پیدا کړي او مبالغې پکښې وشي. زه پدې قصه کښی یو طرفه قضاوت هم نه کوم او نه له عناد نه پکښی کار اخلم له دې سړي سره که څه هم د خدای دپاره بغض لرم مگر محاسن ېې نه پټوم او وایم چه دی په کور او کلی کښی په ډېرې

دینداری او ښه سپړتوب مشهور دی او ټول خلق ورته حاجي صاحب وائي. دی وروسته د ورور له وفاته حج ته هم ولاړ او حاجي صاحب شو. حاجی صاحب هېڅکله د قرآن کریم تلاوت نه قضا کوي او پنځه وخته مونځ په مسجد کښې په جمع کوي که څوک ووايي چه په لس کالو کښې به ده یو لمونځ هم نه دی قضا کړی وې منی ځکه چه په لمانځه ډېر ټینګ دی او هغه وخت چه د ده ورور ژوندی و هم په لمانځه باندي کلک و. حاجی صاحب هغه عملونه چه ډېر لږ ګناه پکښې وي بد ګڼي په چلم باندي بې کله خوله نه ده ایسی او نه بې کله نسوار په خوله کښې اچولی دی. دوه یا درې کاله بې څه پیسې د ذکات په نامه خلقو ته ورکړې مګر وروسته بې پیسې د غلی د قیمتی په وجه ډېرې زیاتې شوې او زکات اېستل ورته ګران کار معلوم شو.

حاجی صاحب زښته ډېره غله اخلي چه زرو خروارو ته به رسېږي، دا غله دی د کال تر اخره ساتي او د ډېرې قیمتی په وخت کښې په ډېر ګران نرخ خرڅوي هغه وخت بې هم په نغد و نه ورکوي او تر یوه کاله بې پور ورکوي په همدغه سبب بې خلق یو په یو نیم یو په دوه له موجوده نرخ نه ګرانه اخلي که د نورو په شل خرڅېږي د ده په دېرش ځي. د ده دا عادت دی چه نغدي روپۍ هم په کور کښې نه ساتي او په ګروپوئې بندوي. ملا صاحب ده ته د ګروۍ په نامه سودا هم روا کړیدی یعنې بیع جایزي ورته واپې علاوه پدې بې یوه بله خبره هم ورته په غور کښې ایسی ده چه د ګروۍ په پیسو زکات هم نشته ځکه نغدي روپۍ په کاله کښې نه ساتي او ټولې په ګټه بندوي چه ګاره بې بنده نشي. د همدی لامله ډېر ځله د ګروۍ ګټه په اصل ګروۍ زیاتوی او په دوه کالو کښې بې پیسې دومره شي چه باید د زمکې خاوند قطعې او بیع بات قباله ورکړي.

دا قصه نوره په همدغه ځای پرېږدم زموږ حاجی صاحب به نور د یادولو حق نه لری ځکه چه هلته نور هم ځینې خانان او ملکان شته چه ډېر خلق بې بې تیغه او په تېره تبخ حلال کړيدي او عالم بې په سره اور اړولی دی که څوک دغه مظالم لیکي نو خانان او ملکان لا څه کوی چه د پاچا صاحبانو کارنامې هم په یوه کتاب کښې نه تمامېږي او دغه چنگیزی افسانه نه خلاصېږي. د اولس حال او د دوی د مشرانو رویه له همدغې یوې نمونې څخه معلومېدلی شی. زما مدعا دا نه ده چه تاسو ته د ظالمانو اعلی او کامله نمونه ونسیم چه په سل هاو تنه بې وژلي او ډېرې مېرو ښی بې په جبر او زور په دار اسلام کښې خپل کور ته ننوېستلي دي. زما مطلب دلته همدغومره دی چه د یوه متدین مسلمان او لمونځ ګذار حاجی مسلماني لږ غوندې ښکاره کړم او هغه په همدغومره تذکر معلومېږي.

د دې قصې د بیان باعث دا نه و چه ظلم او بې رحمې پکښې ډېره زیاته ده بلکه دا د یوه ښه سړي حکایت و او زما په حیات کښې لمړۍ واقعه وه چه زه بې د دې خلقو ظلمونو ته ملتفت کړم او په کوچنیتوب کښې ورسره آشنا شوم. نو دا قصه د ظلم او جبر لوره او کامله نمونه مه ګڼی ځکه چه دا خود دوه ورونو د ورورولۍ مقابله ده او ورور وژل څه دومره نا آشنا خبره نه ده دلته ډېر کسان د خپلو ورونو له لاسه څوک په مال او دولت ځینې نور په ښځو وژل شویدی او ځینو خپل پلرونه په قتل رسولي

دي د دې قصې كيف په دغه حصه كښې موجود دی چه د داستان پهلوان يو داسې دينداره مسلمان او نيك سړی دی چه د جمعی په لمانځه كښی تل په اول صف كښې حای لري او په ختمونو كښې مدام د حافظ جی شاته ولاړ وی. پدی حای كښې بايد تاسو ته دا سودا پيدا نشي چه دغه شان ظلمونه په يوه داسې حای كښې چه حاکمان او کوټواليان موجود وي څنگه پيدا كېږي او ولې بې ځوكه مخه نه نيسي؟ نو دلته به د دغه حای د کوټوال په باب هم يو څو خبری وکړو. دا عادت دی چه څنگه غر هغسې کربوری زمونږ کوټوال چه د امنیت ساتلو مسئول او د جرایمو او جنایتونو مخه نیوونکی و يو عادی سړی نه و او فوق العاده استعداد بې درلود چه بايد سړی ورته ګوته په غاښ کړي. د ده مهارت او چالاکی په بده لاره كښې صرفېده او د ده له پوهې نه ډېر فجايع پيدا کېده. څومره غله او خونيان چه هلته موجود و ټول د ده په حای را غونډېده يو وخت دی پخپله د يوې داړې مشر و. ده په قلم باندې ډېرې غلاګانې کولی شوې او په ژبه بې ناحقې خبرې حقې ښکاره کولې. غله او پوليسان دواړه د ده په لاس كښې و او غلاګانې به هم د ده په امر کېدلې. د ده دا کار و چه داړه به بې په يوه ماړه کور وغورځوله او د غلا په مال كښې به بې په سلو كښې يو سل و پنځوس خپله برخه اخستله. تعجب مه کوئ! کله به بې داسې هم وکړه چه د سلو روپو په غلا كښې به دوه سوه د ده وې ځکه چه په هره غلا كښې نيم برخه د ده وه مګر سبا ته به بې چه بې ګناه خلق ونيول او بنديان به بې کړه له هغوی نه به بې هم په رشوت كښې ډېر څه واخستل نو د غلو به نيمه وه او د ده به لکه ابی- يوه نيمه شوه. ډېرې داړې به ده د دې دپاره غورځولې چه خپل مدعيان او مخالفين پکښې ونيسي او زاړه انتقامونه واخلي. کله به چه د ده په منطقه كښې غلاګانې ډېرې شوې او دا خبره به اوچته شوه چه د هغه بل ولايت د کوټوال په منطقه كښې ډيره غلا نه كېږي نو بيا به بې داړه مار هلته ولېږل چه په هغه حای كښې لاس واچوي او يو څو داړې هلته وغورځوي چه د ده داړه ماري پکښې ورکه شي. د د مشورې په مجلس كښې هم ډېرې غلاګانې کولې او د تحقيقاتو پانې به بې بيخي په بل راز ولوستلې او ډېر حقايق به بې پکښې پټ کړه يعنې په ژبه به بې هغه څه ولوستل چه په پانو كښې به نه و بلکه عکس به بې و. دی هېچا په غلا ونه نیوه او تر اخره چا دا تمیز ونکړ چه دی کوټوال نه دی غل دی.

د ده په وخت كښې ځينې جرایم په اولس كښې کم شوی و ځکه چه ښکلي به ټول په يوه بهانه کوټوال له ځان سره ساتل او کور ته به بې نه پرېښودل. د ده زیات حرص نور خلق له اخلاقي جرایمو څه قدر ته محروم کړی و د ښځو محبس به تل ډک و او ځينې بيګناه ښځې به هم په دسيسه دغه محبس ته د ګناه دپاره را وستلی شوی. يوه شپه چا د ښار ستر مشر ته وويل چه يوه ښځه په محبس كښې نشته او مدام د کوټوال په کور كښې وي ځينې نورې کله هلته او کله دلته وي هغه را روان شو چه محبس وګوري مګر په هماغه آن کوټوال ته تيلفون وشو چه د زندان ښځې شماری ته بايد خبر اوسې کوټوال د دې په حای چه هغه ښځه له کاله نه محبس ته ولېږي يوه بله ښځه د هغې په عوض په محبس كښې داخلوي او تعداد پوره کوي يعنې د يوه ساعت دپاره هم بيلتون نه قبلوي او پردی ښځه له خپل کاله

نه نه باسي. دا محبس ډېر اسرار او ډېر فجايع لري زه د دې په حای چه دغه اسرار بنکاره کړم دا بهتره بولم چه پت پې کړم او په يوه اشاره اکتفا وکړم.

هغه وخت چه دغسې کوټوال موجود و د مملکت مشران او دواک خاوندان هم دغه راز خلق و او دغه شان خلق پې خوښ و. کوټوال خو به په حیلو او دسیسو يوه بنخه په محبس کښې واچوله او بیا به پې په پته پخپل کور کښې ترېنه ناجایزه استفاده کوله مگر سترو واکدارانو دا هم کولی شوه چه يوه مېړونه له خپل مېړه نه خلاصه کړي او په ډول و سرنی پې خپل کور ته راولي نکاح پرې وتری. دغه شان واقعات ډېر پېښ شويدي او پدی هېواد کښې پې خپل ابتکار بایلی دی. که داسې قصې په يوه بل وطن کښې پیدا شي او یو لیکونکی ورځنې خبر شي هېڅکله به پې دغسې لنډی لنډی خلاصې نکړی او ډېر جزئیات به پې هم له نظر لاندې ونیسی ځکه چه هلته به دغه شان واقعات له عجایبو او غرایبو څخه گڼل کېږي او د لیکونکی ډېر زیات دقت به جلبوي مگر دلته هغه شان نه تلقی کېږي او د لیکونکی زړه زور نه اخلی چه په ډېر شد و مد پې تصویر کړي.

بله دا چه يوه واقعه د وقوع په وخت کښې د حکایت په صورت بیانېږي نه د افسانې په شکل. پدې مورد کښې همدغومره ویل کافی دی چه سړی ووايي په هغه حای کښې چه امران او واکداران د چا ناموس د هغه له لاسه اېستلی شي نو مالونه او جايدادونه به څنگه نشي اخستلی په دغسې محیط کښې رشوت اخستل دا استعداد نلری چه څوک پری رومان ولیکي او د چا تعجب جلب کړي. دا واقعات او حوادث هم د لوبو او ظروفو مثال لري چه وروسته تر ډېرو کلونو په يوه موزیم کښې د تعجب او غرابت شکل و صورت پیدا کوي یا په يوه بل هېواد کښې بل شان معلومېږي.

دغه شیان چه اوس مونږ په موزیم کښې گورو یو وخت په هر کاله کښې موجود او هره ورځ لیدل کېده په هغه وخت کښې چا دې شیانو ته په دغه نظر نه کتل چه نن مونږ ورته گورو همدغه سبب دی چه اوس مونږ دغه فجایع په هغه نظر نشو لیدلی چه نوی نسل پې گوري. اوس زمونږ ادبا او شعرا چه حساسیت پې له نورو زیات دی په دغسې واقعاتو متاثر کېږي او په حساسیت ورته گوري مگر د نورو خلقو په نظر کښې عادي او مانوس معلومېږي. مونږ په يوه مظلومه دنیا کښې پیدا شوي او لوی شوي یو زمونږ شعور او ادراک د کوچنیتوب له وخته د فجایعو او مظلومو منظرې ډېرې لیدلي دي مونږ چه اول حل سترگې غړولي دي یو انسان مو حلال او مذبوح لیدلی او ځینی نور مو د قاتلانو او غلو په نامه پېژندلي دي ځکه ښه نشو پوهېدلی چه زمونږ په رڼه کښې پسونه او لېوان گڼ گرزې او شپانه پې له رڼې نه نشي بېلولی بلکه ډېر ځله پې پېژندلی هم نشی. پدی ملک کښې د چنگیز او هلاکو طوفانونه راغلی او دلته داسې خلقو حکومت کړی چه د سرونو منارې پې جگې کړي او د انسانانو سترگې پې اېستلي دي هغه روند خان چه خپل یو ځوی پې په بل مړ کړ د هغه سترگې هم د هغه وخت حکومت ړندې کړي وې. پدې حای کښې خان او ملک ډېره موده پې قانونه حکومت کړی او حاکم و کوټوال په هیچا باندې هېڅ رحم نه دی کړی. دلته سید او ملا له ظالمانو سره معاونتونه کړي او ځینی

روحانيون يې هم په اخره کښې بل راز شویدی او په بله جامه کښې يې خلقو ته تکليفونه رسولي دي. دغه راز راز ظلمونه چه دلته تاريخچه او د قدامت حق لري يوې داسې مرحلې ته ورسېده چه ظلم او جبر دوهم طبيعت بلکه اول طبيعت شو او غير طبيعي مظاهر يې څرگند شوه. له دغو مسلسلو ظلمونو نه په مونږ کښې بديني دښمني عدم اعتماد او اجتماعي تنفر پيدا شو او مونږ يې لکه وحشيان غرونو ته وځيږولو مونږ اوس سمې ته په اسانه نه رانښکته کيږو او په غرونو کښې له ليوانو او پړانگانو نه دومره نه وپريږو لکه چه په ښارونو کښې له انسانانو ډارېږو او له کوټواليانو نه موزره چوی.

دغو اوضاعو په مونږ کښې وحشيانه او ارتجاعي انقلابونه پيدا کړه او زمونږ سټه يې و اېستله دا عادت دی چه له ظلم نه ظلم پيدا کيږي او د ظالم و مظلوم جوړه په هېڅ شان نه راځي. د حاکمانو او کوټواليانو ظلم د ملت او حکومت تر مېنځ دښمني پيدا کړه او د حکومت بناگانې يې ونړولې. د خلقو په نظر کښې غله له دغسې کار دارانو نه ښه راغله او غلو موقع پيدا کړه چه زمونږ شاهي ارگ لاندې کړي. هماغه غله چه ما د شهيد له واقعي نه وروسته د قاتلانو او خونيانو په نامه وپېژندل د منصبونو خاوندان شو او لويو رتبو ته ورسېدل. هغه غله چه په غرونو کښې يې حای نه و په ښارونو يې استیلاً وکړه او جرنيلان شوه. د دوی په راتگ د مملکت په هره خوا کښې جنگونه شروع شوه او د افغانستان ځلمې پخپل مینځکښې لکه ليوان او ليونيان ونښتل د مملکت په زړه کښې د حسد او نفاق اورونه بل شوه او لمبې يې ټولو حایونو ته ورسېدې. د انقلاب اسباب او موجبات البته ډېر شيان و او په ظاهره دغه مجادله د مذهب په نامه وشوه مگر هر څوک پوهيږي چه اصلی عامل څه شی و؟ غله ولې کاميابه شوه؟ خلق ولی د غلو ملگري شوه او له رشوت خورو مامورينو او ظالمانو حاکمانو نه يې په څه دوی ښه وکېل؟ قدرت دلته دا وښودل چه له پټو غلو نه ښکاره غله ښه دي او عالم مثال دا تقاضا درلوده چه د دغو زمامدارانو په حای غله کښېږي. که زمونږ کارداران غله او ظالمان نه وای که دوی په روشتونو د مظلومو شهيدانو وينې نه خرڅولې يو يتيم يې د هغه د پلار قاتل ته نه سپارلی د يوه مظلوم شهيد ښځه په جبري نکاح نه بندي کېدلې، يوه عفيفه پيغله د دښمن په لاس نه خرڅېدلې او د غلو پرده داری نه کېدلې غل نه کوټوال کېدلې هغه کارونه چه غله کوی حاکمانو نه کولی او حکومت د ملت په نظر کښې ظالم د ظالمانو ملگري د غلو حامی د رشوت خورو طرفدار نه وای معرفی شوی غلو د غومره قوت نشو موندلی او رعيت هېڅکله د غلو لښکر کېده نه مگر مونږ په رڼا ورځ وليده چه غله راغله سيدان، حضرتان، ملایان يې ملگري و، رعيت او ولس يې شاته ولاړ و او مسلمانانو په مساجدو کښې ورته دعا گانې کولې. دوی ډېر ژر کاميابه شوه امامانو او خطيبانو د دوی په نامه خطبې ولوستلې، د دوی سکه په وطن کښې رايجه شوه او د مملکت کار داران د دوی له وېرې د يوه او بل په کور کښې د غلو په شان پټ شوه. دغه وضعيت تر يوه وخته دوام وکړ او په آخره کښې د لوی خدای په اراده د اعليحضرت شهيد په قيادت او د ملت په وروستي فکر او فداکاری غله له سلطنتي قصره ووتل او داړه مار مغلوب شوه مگر دا بايد ووايو چه غله اوس هم بيخي نه دي وړک او زمونږ په

مملکتی دوايرو کښې په بله جامه او بل رنگ کښې کار کوي چه زمونږ پوليسان پې نشي نيولی بلکه پوليسان پې له امر او حکم لاندی دي. هر څوک دغه غله نه پېژني ځکه چه شکل و قیافه پې بل راز ده او نوم پې هم بدل کړیدی په یوه ځای کښې ورته خلق علاقدار وائي په بل ځای کښې ورته مامور صاحب یا حاکم صاحب ویل کيږي او په ځینو مقامونو کښې پې له دی نه هم لوړ القاب پیدا کړيدي. دا عادت دی چه که سړی له یوه ظرف او لوبښی نه د خاورو تیل خالی کړی او ټول ونینوی بوی پې تر ډېره وخته نه ځي او چه هر وخت یو اور لگیت څوک ولکوي او ورنږدې پې کړي سمدلاسه اور اخلی او سړی پوهيږي چه یو څه تېل لا پاته و چه مونږ نشو لیدلی او زمونږ په نظر کښې هېڅ نه معلومېده غله هم زمونږ له نظره پټ دي او د غلو دا عادت دی چه ځان پټ ساتي او په پټه کار کوي.

مونږ باید دا غله وپېژنو او کشف پې کړو. ما له ډېر پخوا وخته تر دې وخته پورې د غلو تعقیب کړیدی او د دوی لارې مې څارلي دي که دوی په بیوک کښې سپاره وي یا په شورلیټ کښې زه پې پېژنم که په ډېره لوړه چوکۍ کښې هم رانه نه غلطېږي که پیر شي او که فقیر شي زه غل پېژنم او پوهيږم چه دا څوک دی او څه کوي؟ مونږ باید غله وړک کړو او چا ته د غلا موقع ورنکړو که یو غل ډېر معتبر وي او لوړ مقام پې اشغال کړی وي باید غل ورته ووايو او د مملکت دښمن پې وبولو.

زمونږ په وطن کښې غله والیان شوه جرنیلان شوه وزیران شوه بلکه تاج و تخت ته ورسېدل مگر مونږ هغوی غله گڼل او مجادله مو ورسره کوله. دا مجادله باید اوس هم پرې نږدو او دوام ورکړو ځکه چه غله بیخي وړک نه دي او ډېرې چوکۍ پې اوس هم نیولي دي.

مونږ باید پدې پوه شو چه غله هم لکه د سینما اکتران په ډېرو رنگونو کښې ځان ښکاره کوي او په هره طبقه کښې موجود دي. ځینې کسان شته چه خلق پې د دې دپاره په لمانځه کښې دمخه کوي چه په وروسته صف کښې د خلقو پښې پټوي نو دغسی پیشوا امام نه وي بلکه غل وي او ضرورت وړاندی کړی وي. یو وخت څو تنه غله کوم ځای ته ولاړه او څو اسونه پې له یوه کلي نه په غلا را وایستل دوی چه له کلي نه بیدیا ته را ووتل په کلي کښې نغاړه وشوه چه د غلو تعقیب وکړی او اسونه را وگرزوي، غله پوه شوه چه په دوی پسې چيغه را اوزي او دوی ترېنه نشي خلاصېدی ځکه چه هغوی د اسونو په سپرلی او ځغلولو کښې ډېر مهارت لري او دوی لاندې کوي د غلو مشر چه یو سپین ریږی سړی و او د غلا په فن کښې استاذ و له خپل اس څخه ښکته شو او ملکرو ته پې وویل: تاسې اسونه په دغه بیابان کښې لمر خاته خواته ولئ او ډېر گړندی ځی زه به دلته ستاسو د نجات دپاره پاته شم هغوی دا خبره ومنله او په هماغه خوا روان شوه د غلو مشر جای نماز او سپین څادر چه د ضرورت دپاره پې له ځانه سره پټ ساتل را واېستل جای نماز پې د زیارت پخوا کښې لارې ته نږدې وغوراوه او سپین څادر پې په سر واچاوه تر څو چه د کلي چيغه را رسېدله ده څو رکعاته نقل هم کړی و او د غلو د نجات دعایې کوله د کلي خلقو چه د زیارت له څنکه سپین ریږی زاهد او عابد په مسئله باندي ناست ولید چه دواړه لاسونه پې د خدای دربار ته نیولی او دعا کوی له ده نه پې په ډېر احترام تپوس وکړ

چه غله کومسی لاره سپین زېری شیخ په خوله هېڅ ونه ویل او په لاس یې لمر پېواته خواته اشاره وکړه هر کله چه د دغسی خلقو په اشاره خلق درومی او ډېر ډېر کارونه کوی هغوی هم د ده ومنله او په هماغه لورې روان شوه. دی پوه شه چه غلو ته مې نجات ورکړ او خلق مې گمراه کړه نو خپل جای نماز یې وځانډه او په غلو پسې روان شو. وگورئ کله غل زاهد کېږي هم او په دغه ډول غلا کوي مونږ باید غل او شیخ وپېژنو او په هر چا تېر نه اوزو.

دغه تحویلداران چه په دوايرو کښې گورئ په دوی کښې هم داسې غله شته چه د بیت المال سته باسي او په کال کښې په زر هاؤ روپۍ غرقوی له دوی سره هم ډېر ماموران مدیران او لوی لوی خلق په غلا کښې شریک وي او ډېر ډېر کارونه کوي. زما یوه ملگری حکایت کاوه چه څو کاله پخواه زه او یو بل سړی چه دواړه له یوې کورنۍ ودونه کړي و یو ځای رسمی دوايرو ته راغلو ما څو کاله تعلیم کړی و او کتابونه مې لوستي و زه کاتب شوم او هغه د دې لامله چه بې تعلیمه و تحویلدار مقرر شو زه پدې څو کالو کښې مدیریت ته ورسېدم او هغه اوس هم تحویلدار دی مگر په کلي کور کښې د هغه اعتبار له ما نه ډېر زیات دی او زما مدیریت څوک په دوه توته نه اخلي ما پخپل حیات او خپل کور کښې هېڅ بهبود حاصل نکړای شو او تحویلدار ډېرې زمکې واخستلې او لورې بنکلې یې جوړې کړې هغه علاوه په نورو شیانو درې ودونه نور هم وکړه او اوس یې څلور ښځې په کاله کښې ناستې دي د ده یوه ښځه زما ښینه ده او زما کوچنیان کله کله د خپلې ترور د لیدو دپاره تحویلدار کره ورځې چه بېرته راشي تر څو ورځو د هغه د کاله قصې نه تمامېږي، یو یې د رادیو صفتونه کوي بل وایې په کور کښې یې ډېرې ښې قالینې اوارې دي او په میزونو او رفونو باندې یې ډېر ښایسته لوبې ایښي دي. دا صفتونه چه تمام شي بیا نو له ما نه خواهش کوي چه مونږ ته هماغسې رادیو واخله او هماغه شان کالي راته جوړ کړه.

زما د ځوی زړه هم دا غواړی چه د تحویلدار د ځوی په شان دریشي ولري او هماغه شان بوټونه په پښو کړی. د هلکانو مور خو هېڅکله خپلې خور کره نه ورځي او که هغه هر څومره جوابونه راولېږي دایې په یوه بهانه ردوي او جواب ورکوي، داسې نه چه زه یې منع کوم او هلته یې نه پرېږدم بلکه څو ځله ما هم ویلي دي چه زه ولاړه شه! خور دې خوابدې کېږي او کله کوي مگر هغه زما هم نه مني او یوه پلمه برابروي چه ما قانع کاندې. که څه هم دا ما ته نه وایې مگر زه پوهېږم چه دا ولی نه ځي او څه شی د خپلې خور له کاله نه ایساره کېږدی؟ دا که څه هم د یوه مدیر ښځه ده مگر جامې یې د تحویلدار ښځو غوندې نه دي او هغه گانې چه هغوی یې لري دا یې نلري نو که هلته ولاړه شي او د هغوی هستي او خپله نیستي وگوري سترگې یې نه غړېږي او دغه وضعیت نشي لیدلی. په یوه اداره کښې چه دغسې تحویلدار موجود وي هلته ارو مرو د شعبو امران هم ډېرې گټې لري او ډېر کسان د تحویلدار په غلا کښې شریک وي او دغه شان مدیران په دوايرو کښې ډېر لروي.

کومې غلاگانې چه په دوايرو کبې د قلم خاوندان او ميرزايان کولى شي هغه په بل حای کبې نشي کېدلى که تاسې په دوايرو کبې لږ غوندې بلد شئ او د دوى له کارونو خبر شئ ډېر تعجب به وکړئ.

هغه کال په يوه تفتيش کبې معلومه شوه چه يوه لوى سړي يوازي د حيواناتو له اذوقى نه سل خرواره بوس او خو خرواره اربشې خورلي وې. دا غلا که څه هم په تول ډېره درنه ده مگر د معنى په لحاظ ډېره سپکه غلا ده او سړى افسوس کوي چه مشران او لوى خلق د بوسو او اربشو په غلا هم نه شمېري. دې خلقو په غلا کبې ډېر مهارت پيدا کړيدى او په هر شي کبې غلا کوي دوى اوس په خاره زمکه کبې هم ځانونه مړولى شي او له هېڅ نه ډېر څه بودوي.

يوه چا قصه کوله چه زما مزدور کله چه له بازاره د يوه غيران سودا راوړي نو يو غيران او پنځه ويشت پوله پکبې ځينې وختونه دى وخورى دا خبره هر چا ته له حقيقته لږ غوندې لري بنکاره شوه او په ظرافت بې محموله کړه هغه وويل زه رښتيا وایم ټوکه نه کوم ما يو ځل دى بازار ته په سودا پسې ولېږه بېرته تش راغى چه پيسې رانه ورکې شوې بل غيران مې ورکړ په هغه کبې بې هم پنځه ويشت پوله پټ کړه او پوره سودائى رانورته زمونږ يوه ملگرى وويل دا ستا مزدور خو د حسن له مزدوره هم په غلا کبې زيات مهارت لري. ملگرى ټول متوجه شوه چه د حسن مزدور به لا څنگه وي؟ هغه وويل حسن نوماند يو سړى و د هغه يو غل مزدور په برخه شو چه په هره سودا کبې به بې خو پيسې پټولې، يوه ورځ حسن درى غيرانه ورکړه چه ده ته په بازار کبې يو مهر جوړ کړي د مهرنو قيمت معلوم و چه په يوه توری (حرف) يو غيران مهر جوړوونکى اخلى او هېڅ زيات و کم پکبې نه وې. د حسن نوم درې توری و او درې غيرانه کېده مزدور چه مهر کن ته ورغى ورته بې وويل زما نوم خس دى ما ته يو مهر جوړ کړه او دغه يوه روپۍ خپله اجوره واخله مهر کن چه (حسن) وليکه د (ح) په توری باندي بې ټکى ايسوده چه (حسن) شى مزدور ورباندي غږ کړ چه دا ټکى د (س) په لمنه کبې کېده او هلته بې مه رده مهر کن ورته وويل له دېنه خو درې توري جوړېږي او اجوره بې درې غيرانه کېږي مزدور ورسره جگړه شروع کړه چه زما درباندى يو ټکى حق دى په هر حای کبې چه زه وایم هماغلته بې کېده مهر کن په سوال و جواب له خپل کاره واوت او نور تاوان بې هم کېده نو له ناکامه له يوه غيرانه تېر شو او مهربې په يوه روپۍ ورکړ مزدور چه خپل بادار ته مهر راوړ د هغه دا يقين و چه پدى سودا کبې بې هېڅ نه دى پټ کړى او د غلا دپاره هېڅ امکان نه و موجود مگر هغه خپل کار کړى و او د خپل فن له مهارت نه بې استفاده کړى وه. زمونږ ځينې مامورين او کارداران چه په تور و سپين پوهېږي او له تورو سره کار لري د غلا دغه راز چلونه او چمونه ورته ډېر ښه معلوم دي او په داسې حای کبې چه غلا هېڅ ممکنه نه ده غلا کولى شي او د غلا دپاره لاره برابرې.

پای

خه ڪورم اوخه اورم

www.ulfat.de

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**